

RAZPRAVA ZAKAJ NI VEČ ARHITEKTOV REDNO ZAPOSLENIH?

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 19. oktober 2023, 18:00 do 20:00,
pritlični prostori ZAPS – Hiša arhitekture, Vegova 8, Ljubljana

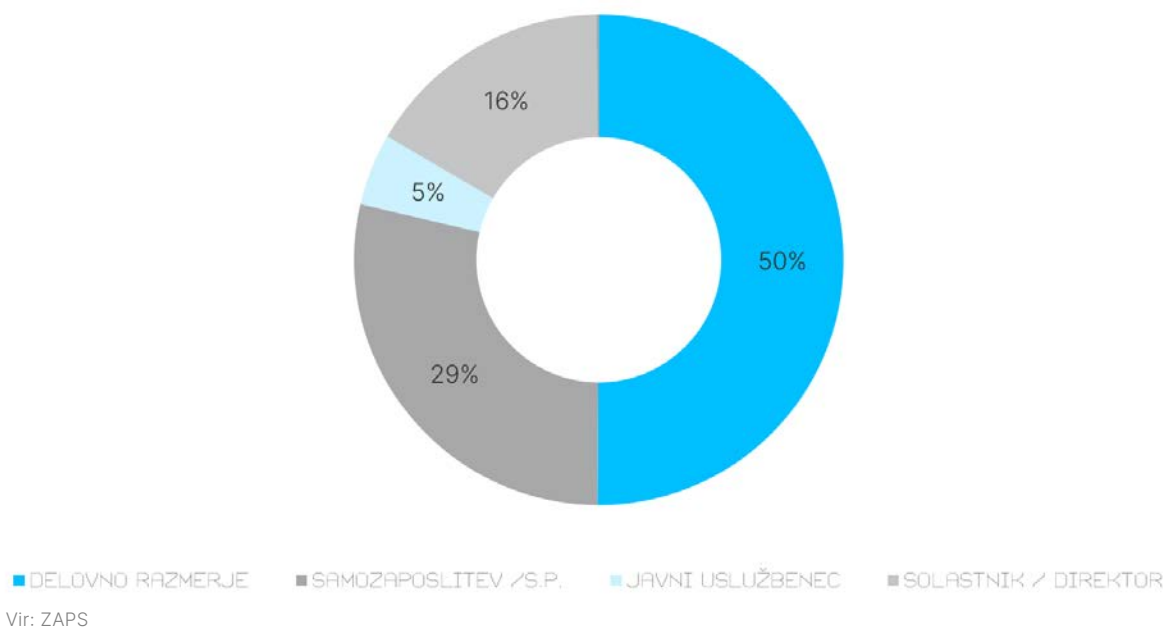
posvet v obliki Zbora ZAPS

Uvodni prispevek na zboru: asist. Uroš Mikanovič, univ. dipl. inž. arh.

Udeleženci (skupaj 40): Blaž Babnik, Dušan Blatnik, Rok Blatnik, Miha Blažič, Matjaž Briški, Mika Cimolini, Katarina Dekleva, Miha Dešman, Alenka Divjak, Martina Ferfila, Darko Gavrilović, Renata Gomboc Podmenik, Vanja Gregorc Vrhovec, Jure Henigsmann, Metka Javh Hribar, Anže Koren, Anja Koršič Mravlje, Urška Kranjc, Tomaž Krištof, Meta Kutin, Edvard Mandić, Boris Matič, Uroš Mikanovič, Mija Mikuž, David Osivnik, Davorin Počivašek, Andrej Pogačnik, Urška Pollak, Špela Prezelj, Jernej Prijon, Žiga Ravnikar, Uroš Resnik, Denis Rovnan, Mima Suhadolc, Barbara Škraba, Petra Vertelj Nared, Aleš Vrhovec in Boštjan Vuga

Povzetek misli zbora: UO ZAPS

AKTIVNI ČLANI ZAPS GLEDE NA NAČIN OPRAVLJANJA POKLICNIH NALOG

POVZETEK

V središču drugega Zbora ZAPS so bila vprašanja oblik zaposlitev arhitektov. V uvodu je Uroš Mikanovič opozoril na dve značilni obliki zaposlitve (zaposlitev, samozaposlitev) ter nekaj pomembnih dogodkov, ki so vplivali na njun razvoj. Izpostavil je Zakon o samostojnih kulturnih delavcih iz leta 1982, ki je tlakoval pot, po kateri se je arhitekturni sektor tržno prestrukturiral. Iz nekdanjih večjih (modernističnih) podjetij z večjim številom zaposlenih so lahko arhitekti kot umetniki in kulturniki prosto prodajali lastna dela in storitve ter svobodno vstopali v delovna razmerja. Opozoril je na trenutno realnost, ko se v času okrevanja po svetovni gospodarski krizi po letu 2008 zdi, da si arhitekturni sektor ni zares opomogel, glede na podatke o zaposlenih in samozaposlenih pa trg v tem trenutku očitno prenese nov kader (večinoma) le v obliki prekarnega delavca. Ali gre pri neznačilno velikem deležu samozaposlenih v kulturi znotraj arhitekture za preživitveno strategijo?

V bistvu razprave je bilo deljenje izkušenj udeležencev zbora, ki jih imajo v različnih delovnih razmerjih. Prekarnost je realnost in problem današnje zaposlitve, čeprav ni zakonsko dopustna. Za zagotovitev dobrih pogojev bo največ dela z regulacijo (ponudbo) cen storitev. Udeleženci so se strinjali v tem, da je največji problem doseganje cen na trgu, izpostavili pa, da je poleg kulturno umetniškega pomemben poslovni vidik delovanja. Čeprav je ZAPS sprejel cenik storitev, je iz prakse jasno, da cene na trgu še vedno niso enotne. Obveljalo je splošno prepričanje, da bo za dobre pogoje zaposlitve najprej treba dvigniti cene storitev.

Opozorjeno je bilo na zahteve delovno pravne zakonodaje in nedopustnost njene kršitve – odgovornost za dobre delovne pogoje je na strani delodajalcev. Kljub temu, da kar nekaj arhitektov vztraja v prekarne delovnih razmerjih na lastno željo, je treba vedeti, da si večina takih pogojev ni sama izbrala, zato je skupna družbena odgovornost, da jim ponudimo dobre delovne pogoje.

Veliko število udeleženi potrjuje, da je tema še kako aktualna in da jo bo treba nagovarjati tudi v prihodnje. Etična drža in spoštovanje do svojega poklica se krepi tudi z dvigom cen. Na zboru so bili podani predlogi, da ZAPS izvede anketo med člani, ki bi ugotavljala ne/zadovoljstvo s trenutno obliko zaposlitve, višino neto zaslužka ter v splošnem podala boljši uvid v problematiko med člani.

RAZPRAVA – IZBOR MISLI

Nekaj od izrečenih misli, ki širijo zavedanje o kompleksnosti problema, s katerim se moramo kot stroka odkrito soočiti:

Eno je kulturno umetniški, drug vidik pa je poslovni. V prvi vrsti smo podjetniki, ki pa vstopamo v polje umetnosti.

Prekarnost = delovna sila brez imena. Ni perspektiva za stroko. Naša družbena odgovornost je, da damo dobre delovne pogoje.

Ključni problem je doseganje cen na trgu.

V tujini moraš na razpisih poimensko povedati, kdo bo na projektu delal.

Upoštevati je treba vse vpletene, ki so v to dejavnost vpleteni. Potrebujemo vse angažirane ljudi (ne samo člane ZAPS).

Nelojalna konkurenca ne izvira iz nesramnosti, ampak iz neznanja.

Sindikati ustanovijo delojemalci. Sindikalna pogodba je znak, da sta se dve strani dogovorili. Mi tega očitno nimamo.

Prišli smo do paradoksa: delamo v konjunkturi dejavnosti – znotraj tega pa je arhitektura nekonjunktorna.

Etična arhitektura mora biti etično producirana! Pomembno ni samo, kaj proizvajamo, ampak tudi kako je to producirano.

V biroju ne moremo dobiti dobrih mladih študentov, ker jih potegnejo profesorji na fakultetah.

Če mladim kot prvo ponudiš redno zaposlitev, so presenečeni, včasih tudi sami predlagajo alternativo s s.p.-jem, s pogodbami ...

Naj bo umetnost v arhitekturi tudi sodelovanje. Ne egoizem.

V podjetju smo začeli arhitekto redno zaposlovati po obisku inšpektorja za delo.

Socialna varnost je tista, proti kateri stremiš.

Ne smemo govoriti samo o članih ZAPS, ampak o vseh, ki opravljajo takšno dejavnost

Moči so razporejene. Kot prekarec težko govorim. Podobno je »me too« gibanju – ne morem nobenega izpostaviti, ker se vsi poznamo. Ne upamo si reči. Težko je naslavljati problem iz »bottom up«.

Za mlade ljudi je ta stroka vedno bolj neatraktivna, vzpostavlja se cenovna nekonkurenčnost med tistimi, ki zaposlujejo, in tistimi, ki ne zaposlujejo.

Bolj je treba čuvati mlad talent. Prekarno delo me je utrdilo, zmagati pa na koncu tukaj ne moreš.

Institut statusa kulturnika je bil zlorabljen.

Socialna varnost je tista, proti kateri stremiš.

Pri izboru nagrad ZAPS bi morali upoštevati dobre delovne pogoje in zahtevati zakonitost produkcije teh objektov.

Na fakultetah so arhitekti vzgajani v individualizmu in so se manj pripravljene vključevati v večje skupine kot ostali projektanti. Večina mladih arhitektov si želi predvsem, da bi bili zmagovalci natečaja.

Večina arhitektov ne zna izračunati dejanske cene storitve.

S.p. ni nekaj, kar je avtomatično slabše. Vsi arhitekti ne želijo biti redno zaposleni pri nekem podjetju ali biroju.

Primerjava z IZS – tam je 85% članov zaposlenih, 3% v javni upravi in samo 12% je samozaposlenih.

Problem zaposlitev ni samo interni problem naših strok, ampak stanje v arhitekturi vpliva tudi na druge poklice v projektiranju.

Profesorji na fakultetah bi morali imeti najvišje moralne standarde, pri zaposlovanju pa so v jedru problema.

Borza dela na ZAPS je prostor, kjer se oglašuje prekarno delo.

Pri angažiranju inženirjev ni alternative zaposlitvi, arhitekti pa so presenečeni, ko jim ponudiš redno zaposlitev.

Obstojajo razlike med regijami – izven osrednjeslovenske regije v birojih ni toliko s.p.-jev.

Samozaposleni so problem: na MK prihajajo vloge arhitektov, ki so imeli celo karierno statuso, da se jim odobri državne priznavalnine kot dodatek k penziji, da se ta približa povprečni.

Prednost večjega podjetja: zaposluje kader, ki ceni redno zaposlitev. Nudimo jim ekskurzije, izobraževanja, članarine v zbornicah, strokovno usposabljanje idr.

Če bomo dosegli ustrezne cene na trgu, bodo vsi lahko zaposlovali.

KAKO NAPREJ

Zbor na temo zaposlovanja je bil namenjen pregledu različnih vidikov kompleksne problematike zaposlovanja v naših strokah. Na osnovi slišane bo UO pristopil k dodatnim analizam in predlogom ukrepov, ki jih lahko ZAPS na področju zaposlovanja naredi oz. predlaga. Predvidoma spomladi 2024 bo sledil drugi Zbor ZAPS na temo zaposlovanja, na katerem bo UO predstavil izsledke analiz in predloge ukrepov, Zbor pa bo o posameznih predlogih ukrepov razpravljal in jih podprl ali predlagal druge aktivnosti.